עבודת ישראל — אגרת הקודש

(מכתב שכתב המחבר הר"המ זצ"ל להרה"מ זצ"ל מפרשסוח"א)

(ונראה שזה כתב המחבר הק' זצ"ל בימי חורפו כשהיה בן כ"ח שנה):

אברהם בארץ הנגב. יושב בשבת התחכמונים. כל פינות אליו פונים. ומפנים פני פני. גמר אומר לדור ודור ודורשיו. יזכה לבנין לעולם ישב. ובגוים לא יתחשב. ה"ה כבוד מחותני ואו"נ האלוף התורני והרבני המופלא והמופלג. רב תנא ופליג מלא מים התלמוד. כעל שמוריו שומר ושוקד. התורני והרבני המפורסי' בשבחי שבחים כ"ש מפארים מוה' אברהם נ"י ותופיע:

גי"ה הגיעני במכתב לאחר ושמחתי כמוצא שלל רב. והנה מצאתי שם טעמו ונימוקו עמו בענין הקושיא שהקשה לר"ש דסבר דנשים חייבות בציצית וא"כ ליכא למילף מכלאים בציצית כ"א עשה השוה בכל. א"כ למה לי תיראו. דא"נ דנשים פטורות מכיכוד א"כ למה לי ההיקש דכיבוד למקדש: עיינתי בקושיא זו. ולא הבנתי. דבאמת אם לא יהא כתיב תיראו אנו נהיו למדים דמדאיצטריך ההיקש. דבאמת אף עשה דשאינו שוה בכל נמי דחי לא תעשה: עוד ענין אחר דאי לא כתיב תיראו נאמר דנקיש שמירה לזכירה ויפטרו נשים משמירת שבת וא"כ יהיו שווים כולם לטובה באין שוות בכל. וזה יהיה כי היכי דלקיים מקרא דאיש כתיב אבל אשה במורא לא מיחייבא: עוד השיב לי תלמיד אחד. דאי לאו תיראו ה"א דההיקש הוא דמאי שבת נשים איתניהו בשמירה אף מורא כן. לכן כתיב תיראו. ואז ההיקש הוא ע"כ לענין שלא יהי' כיבוד דוחה שבת: כ"ז העליתי בלימוד התלמידים: ואגב אורחא אודיענו מה שנתחדש אצלי דבר באות' רש"י דכתב מקודם תירוץ דתיראו והדר כתב מה דבכיבוד כתב להיפך. והיה נראה לי לומר. דר"ל בל"ז (ה"א) דאביו ואמו שקולין כמו משה ואהרן. אבל עתה דאמר אלא איש דסיפק בידו לעשות ואשה רשות אחרים עלי' וא"כ אתה ואמך חייבים וא"כ למה כתב כאן אמו קודם וק"ל:

ואודות החילוק. אף שעתה הוא לאחר זמן מ"מ דבר שהוא בעתו הוא מה שהוא טוב. אך בבקשה שלא יאבד אותו כי מחמת טרדות עבודת הקודש המוטל עלי לא כתבתי אותו עוד הפעם בכן יראה שלא אשכח ממני דבר ממשנתי:

ואגב אורחא אודיענו עוד במה שאני עוסק בה כעת במס' שבועות בעיון נמרץ ואבאר לו בהלכה דמראות נגעים ד' שיטות. במה שהעליתי לפום ריהטא דשמעתין. שיטת רש"י הוא דלר"ע ספחת כל שהוא במשמע וחד דרגא לא מיקרי כ"ש. ולפ"ז מוכרח דקרום הוא תולדה וסיד נשאר ממילא ג"כ אצל שאת אלא דלאו תולדה דידי' מיקרי דהא לא כתיב רק חד ספחת. וא"כ קושית המקשה דמקשה א"ה קאי לר"ע אף לפי האמת דהמקשן הי' סבר דבחד מחתא מחתינהו ומדלא מצרף רק מעלה א' וא"כ קרום בהדי מאן ניצטרף (חסר מה) דגם סיד נשאר לשאת כמ"ש רש"י ז"ל מקודם מ"מ לאו תולדה דשאת היא וע"ז מתרץ דכיון דטפלה היא כ"ש ממילא מצטרף ולא אמר ר"ע רק בשלש הראשונות ולפי"ז הטפלה בוודאי כ"ש: ויש לנו לתרץ עוד דבר במה שנתקשו בה כל הראשונים. דלר"מ צריכין לומר דמיירי בצמר שהוא שחור מסיד וא"כ יש חמשה מראות. ומקום הניחו לי לאמר דכיון דקרום הוא אב א"כ הטפילה שהוא כ"ש א"א להיות סיד שהרי קרובה לו בחד דרגא: וכן בהיפך צמר לבהרת הוא בחד דרגא. לכן צריכין אנו לומר בהיפוך דסיד הוא לבהרת כ"ש וצמר לקרום כ"ש. ובאמת הפשט הוא כן בדברי רש"י במ"ש דאע"ג דצמר לבן עזה לבנוניתה מסיד ע"כ שאת שהוא אב כו' פי' דאם האב הוא צמר א"כ יש לומר סיד לבהרת כ"ש וקרום לשאת כ"ש אבל אי נימא שסיד הוא אב יצטרך לרבות עוד תולדות יתירות וכל מה דאפשר למעט במראות ממעטינן כמ"ש. כן נראה לי בשטת רש"י ז"ל:

והנה התוס' מיאנו בזה הסברא לומר דטפילא משמע כל שהוא. ולכן הוצרכו לכנוס בכמה דוחקים. וגם הוצרכו לומר שיש שני מיני צמר. ואין להקשות לשיטתם דמאי מקשה הגמ' דאימא דמתני' כר"ע וגם החכמים מיירי בזה הצמר שהוא נמוך מסיד וא"כ שפיר הוא זו למעלה מזו כל אב מתולדה דידי'. ואף אם נתרץ דמשמע להמקשן דודאי אין האב נמוך מהתולדה מ"מ איכא לתרץ קושית התוס' בא"ה די"ל דהכא מקשה לסברא דידך דסברת דצמר היינו צמר נקי א"כ טהרת נמי קרום דלדידי' י"ל קרום וצמר שאינו נקי. אבל הנראה דלק"מ דהרי ר"נ תנא אלא של צמר דיה' ונמצא דצמר הוא לבן יותר מסיד וק"ל:

והעיקר לפרש כאן דברי הרמב"ם והראב"ד ז"ל כי הנה הרמב"ם כתב לשון בהד' מראות בזה למעלה מזה וכתב הראב"ד ז"ל אמר אברהם שנה משנתו כר"ע דלרבנן סיד וצמר שווין אלא שכוונתו דסיד קרוב ללבנוניתו דשלג וצמר מראה אחר הוא. ולהבין דברי הראב"ד אלו הבנתי מדבריו שהוא מפרש פלוגתא דר"ע ורבנן דלר"ע כל ב' מראות הם מסוג אחד זה למעלה מזה ואמר של צמר דיה' כסדר אבל לרבנן יש ב' מינים לבן. בהרת ותולדתו הוא סוג אחד. ושאת ותולדתו הוא סוג א'. ואחר היגיעה מצאתי און לי בדברי התורת חיים וזהו המשל דכל מלך הולך עם איפרכוס דידי' ולא עם מלך אחר. ולכן לרבנן מצטרפי כל אב דווקא עם תולדה דידי' אבל לא עם אב אחר כיון שאינו סוג אחד משא"כ לר"ע דכל המינים הם סוג א' ויותר ראוי להצטרף אב עם תולדה אחרת ובמעלה א' כיון שהם כולם מסוג א' מלהצטרף אב עם תולדה דידי' ב' מעלות ונמצא דלר"ע בודאי צמר הוא יותר לבן מסיד דאל"כ היאך נבין מה הוא צמר ומה הוא סיד. אבל לרבנן י"ל דסיד וצמר הם במדרגה אחת רק שאינם מסוג א' וסיד הוא מסוג השלג וצמר הוא מין אחר. ומעתה לדידיה עולה שיטת הגמ' היטב דמתני' דלא כר"ע דאי כר"ע שהם מסוג אחד א"כ ע"כ דצמר לבן מסיד וא"כ הוי יותר מעלות סיד ובהרת. אבל לתנא דמתניתין י"ל דסיד וצמר הם שווין במעלה רק שאינם מסוג אחד ושפיר הוא רק מעלה אחת. וכאן טעה הנטע שעשועים טעות גדול שכ' דלהראב"ד ז"ל לא מקשה הגמ' מידי. וטעה לפענ"ד: ולפי דברי הראב"ד דברי הגמ' עולים יפה במאי שאמר ואילו מסיד ולמעלה לא אמר דלרבנן כיון שאינם מסוג אחד אף דנדע סוג הקרום אכתי לא להוי יודעין סוג הסיד אלא דלר"ע כולם מין אחד הם וסגי' במאי שאמר מקרום ולמעלה ולא נצטרך לדוחק רש"י ותוס':

ועתה אבאר שיטת הרמב"ם ז"ל ואתרץ עוד מאי דפסק הרמב"ם שכל הד' מראות מצטרפות כי כן הוא בתוספתא. ובגמ' דילן אינו מסכים עמו דהרי אמר איכא שאת דעדיפא לאו תולדה דידיה. וחפשתי ומצאתי בפי' המשניות דנגעים וכתב וז"ל לר"ע תולדה דבהרת לבן יותר משאת. ולרבנן הוה שאת לבן יותר מתולדה דבהרת. עוד מצאתי במשנה פ"ו דנגעים דמשמע מתוך דבריו דסבר כדברי הראב"ד ז"ל דלרבנן יש ב' מיני סוג אלא דמחולק עם הראב"ד בתרתי חדא לר"ע וחדא לרבנן דהראב"ד סבר דלר"ע שאת לבן יותר מתולדה דבהרת. ולהרמב"ם שאת היא סיד לר"ע ותולדה הבהרת הוא צמר לבן. וזה שאמר לא סיד דיהה הימנו אלא צמר דיהה דאיהו תולדתו ונחית חד מעלה. וגם דהראב"ד סבר דלרבנן סיד וצמר שוים אבל הרמב"ם סבר דצמר לבן יותר בערכו מסיד בערכו. ולפי דרך זה יתבאר דעת הרמב"ם ז"ל דלפי האמת י"ל דמצטרפים כל הד' מינים מריבויא דוהיה אבל להאי ה"א דהוי אמרינן דמתניתין דתני דסיד הוא תולדתו ולא צמר דהוא לבן יותר והוי אמרינן דאתי' כר"ע דסבר דכולם הם סוג א' הוי קשה דלמה לא נימא דצמר תולדתו כמו שסבר באמת הרמב"ם

לר"ע אלא דהוי אמרינן משום דיש לנו לימוד דוהיה שהאבות דווקא מצטרפים וא"כ ע"כ דצמר הוא אב שני דאי הוא סיד א"כ יש ב' מעלות מזה לזה וא"כ כיון שמוכח עתה דסבר דב' מעלות לא מצטרפין וא"כ שפיר מקשה טיהרת. אבל לפי האמת שפיר י"ל כמו דאיתא בתוספתא דכל הד' מראות מצטרפין ודו"ק היטב הדק:

עוד שם במשל דר"ע בד' כוסות במאי דמחולקים הב' לשונות. והנה חפשתי ומצאתי דהרמב"ם כתב דרך אחר והוא דהני פתוכין שווין בערך א'. והנה בבהרת שהוא לבן ביותר צריך ליפול בתוכו י"ו טיפין ובקרום ב' טיפין והוא נוטה לשחרות כמו בבהרת בי"ו. ודעת הראב"ד הוא כפשוטו. והנה הני ב' לישני בגמ' הם מחולקים בב' דעות אלו. והנה לשיטת הראב"ד ז"ל די בי"ד כמ"ש התוס'. אבל לדעת הרמב"ם בבהרת י"ו שהוא מכופל דלא שייך סברת התוס' דהרי בבהרת הוא נמי לבן יותר. והנה הרמב"ם שפסק בכ"מ כלישנא בתרא והצריך י"ו לכן כתב דבבהרת הוא י"ו וסרו מהר מעליו תלונת הראב"ד ז"ל ודו"ק היטב:

והואיל וסיימתי הלכה זו בל"ג בעומר. ואומרים שם העולם בענין גלימא דעמרי' ושחקי' אומרים שהוא רמז לל"ג בעומר והוא נרמז בג"ל ימ"א דעמרי' ושחקי' היינו שראוי לשחוק בו. אודיעו דבר א' ממשנתי שהבנתי מכתבי קודש האר"י זלה"ה. שיש לי בענין ר"ד אלפים תלמידי ר"ע. הנה שורשם כולם מצירופי אלהי"ם כי יש באלהי"ם ק"ך צירופים בכל אות כ"ד צירופים. והנה באות א יש כ"ד צירופים באלפ"ין והם שורש נשמתם והם כ"ד אלפים. ולפי שבימי הספירה שאז נכנסין כל המוחין דקטנות והם דאלהי"ם ואז פגעה בהם מדה"ד דאלהי"ם דקטנות. ומתו. אך כשנתגלה יום ל"ג בעומר אז נתגלה הרחמים כי ידוע כי חילוף אלהי"ם באותיות הקודמים א' כ' ד' טט ם'. והנה א מ אין בהם חילוף רק באותיות כ' ד' ט' והנה כד"ט גימ' ל"ג. וידוע כי כל חילוף מורה היפוך הדבר שהוא. וחילוף שם הוי"ה הוא דין. וחילוף דאלהי"ם הוא רחמי'. ולכן כשנתגלה ל"ג שהוא כ' ד' ט' נהפך לרחמים. וסיימו מלמות. וז"ס כי בים נראה כבחור שאז הוא בחי' מוחין דקטנות עד שנכנסו בו מעט מעט מוחין דגדלות עד יום מתן תורה שנראה כזקן בעל הרחמים. וד"ל ברמז זה:

ואגב אודיע לך מדרש בחוקותי. שהבנתי בו מעט מזעיר. על פסוק חשבתי דרכי. חשבתי ברכות הם מא' ועד ת' והקללות הם מו'. עד ה' ולא עוד אלא שהם מהופכים כי מתחיל בו' וסיים בה'. והנה כאן קשה שהרי ידוע כי כל ישר מורה לרחמים וההיפך הוא לדין וא"כ מאי אמר אלא שהן מהופכין שאדרבה הוא דין. ונראה לי במה שאומרים העולם גבי הודו וכוש ותפסח ועזה כי רב ושמואל אינם מחולקין כי כשהמה זה אצל זה הם בעיגול ההיפך יותר מרוחקים. ובואדאי דבר זה לא נעלם מאתו. והנה זה ידוע כי גם האותיות הם עגולות כי נעוץ סופם בתחלתם ותחלתם בסופם וא"כ יש לנו לומר נמי כי מו' עד ה' נכללים כל האותיות כי הולכים מו' עד ת' ומא עד ה' וסיים בה' ויש בזה הכלל כל הכ"ב אתוון. ולזה אמר שהם מהופכין כי ידוע כי ענין הקללות הם הדינין וראוי להיות למפרע וא"כ אם הי' רוצה לכלול מה' ועד ו' כל הכ"ב אתוון הי' ראוי להתחיל בה' והי' הולך מה' עד א והדר מתשר"ק עד ו' ועתה שכתב בהיפך מו עד ה אז הולכים האותיות כסדר וזחט אלא ודאי שאין נכללים כאן רק הב' אותיות ו"ה ושפיר הם מהופכין. וה' יהפכם עלינו לטובה כענין הנאמר אצלי בזוהר למפרע שרי ובמישור סיים שהוא רמז לצדיק דהתחלתם הוא למפרע בתוקף הדין ובמישור סיים כענין ביקש יעקב לישב בשלוה ובטוחים אנו כי כימי עניתנו תשמחנו אמן כן יה"ר. ושם בעבודת בהמ"ק נשמח כולנו. כ"ד הק' והצעיר באלפי ישראל בהר"ר שבתי ז"ל הכ"מ. וה' יראנו נפלאות מתורתו הקדושה אמן. ופורסי' בשלומו כל בני ביתי נזכה לחיים ואתה שלום. וביתך שלום. וכל אשר לך שלום. ולפרוס בשלום כל תלמידיו ה' יפתח לבם כפתחו של אולם. וימלא כל משאלותם:

(האגרת הקודש הלז מצאנו. ולחיבת הקודש הדפסנוהו)

ב"ה כעלות השחר יום ה' ט"ז אלול תקס"ד לפ"ק פ"ק קאנויץ:

חיים וברכה למשמרת שלום לכבוד אהובי ידידי או"נ ה"ה הרב המאור הגדול בתורה ובחסידות איש האלקים קדוש הוא כ"ש מוהר"ר יעקב יצחק סג"ל:

גי"ה הגיעני ע"י השטאפעט בלילה בזמן שינה. וכאשר התעוררתי בחצות הלילה וראיתי אגרת אחד מונח לפני. אשר מעודי בחבלי שינה על עיני לא יכולתי לקרותו עד אשר למדתי תורתי בס' תיקוני זוה"ק. והוא עד מחצות שעה ב'. ואז נזכרתי לקרות האגרת של מכ"ת והבינותי ע"י מאמר הזוהר שנמתקו כל הדינים. ומפני אהבתי אותו אדבר אתו דברי דודים ואעתיק לו מאמר הזוהר בתיקון תמני סרי דף ל"א ע"ב שורה ך"ה. וז"ל. מאי קול רעש גדול. דאית רעש ואית רעש. אית רעש דאתמר בי' לא ברעש ה' דלא ייתי תמן קוב"ה. ואית רעש דייתי תמן. אלא רעש בהפוכא ערש כמה דאתמר ה' יסעדנו על ערש דוי. ודא הוא כל משכבו הפכת בחליו דאתהפך רעש לערש ומאי ניהו ערש אלא איהו עשר בהיפוך אתוון ודא שכינתא דאיהו כללא דעשר ספירן דעלה איתמר אין קדושה בפחות מעשרה דאיהו שריא לרישא דחולה ובג"כ ה' יסעדני ובמאי על ערש דוי על שכינתא ודאי. ואם שכינתא לאו תמן. רוח סערה תמן דאסעיר גופי' דבר נש דכתי' בי' והאני' חשבה להשבר דאיהי גופ' דספינה. כד לית שכינתא דסמיכת לה. רוח סערה מהפך לה ותבר לה ובזמנא דשכינתא סמיכת לה מיד קלא נפיק בן אדם עמוד על רגליך וקאים ממרעא דיליה ונפיק מדינא. שלים בגופיה שלים בממוני'. ע"כ. ואנכי כדרכי הגהתי בפירוש הנ"ל. וז"ל. מ"ש לא ברעש ה' כי השי"ת מביא הנסיון ע"י גבורות מנצפ"ך שהוא חומר שערי"ם מצרופי אותיות רע"ש. והנה כשבא הענין על רשעים אינם מקבלין באהבה ורועשים בקול ומטיחין דברים כלפי מעלה על היסורים. ואין בהם ה' כדכתיב לא ברעש ה'. רק היצה"ר סביב רשעים יתהלכון. אבל בצדיקים מצינו שהלל אמר מובטח אני שאין זה מתוך ביתי כי היו מלומדים לומר שאם כך עלה במחשבת הבורא ית' להטיב ביסורין של אהבה לדקדק עם הצדיקים ולמרק כל חטא קל כמ"ש הרמב"ן בשער הגמול להיות נקי כתינוק בן יומו. ובזה שהצדיק מייחד הכל לאהבה ככתוב מי חכם וישמר אלה אלא להתבונן חסדי השי"ת נתהפך לעשר בעשר אותיות של היחוד ונעשים עשר אותיות שם ע"ב לחסד ובפרט כשמצרף עצמו לשכינה אשר היא חולת אהבה בגלות והיא הדלה בסוד משכיל אל דל ומצרף עצמו עמה ועם יסורי משיח אז נמתק הכל ועומד על רגליו. וכן בכל מאורע שבעולם צריך האדם לתקנו בשרשו או בכללות עולמות או בשורש נשמתו של זה שבא המאורע עליו. [(הגהות אלו מידו הקדושה) בודאי שם צריך בענין זה ובא אל הצדיק דוגמת עליון להמתיק שם בהשורש כמו שקבלתי ממו"ר מוהד"ב. שם עיקר הכוונה וממילא נמתק למטה.] ואז נמתקו כל הדינין ממילא. ואפשר שזה רמזו במאמרם שבת הוא מלזעוק ורפואה קרובה לבא. כי שבת שמא דקוב"ה וכאשר מקשרים עצמם בשמא דקוב"ה אז רפואה קרובה לבא: כ"ז צויתי להעתיק והגהותי לספר הנ"ל. מפני חיבתו ואהבתו לדבר בו. ויה"ר שלא ישמע שוד ושבר באהלי צדיקים ויהי' מלכם בראשם ישמרם לעד ולנצח נצחים ויכתבון בס' חיים טובים אמן. כ"ד הדו"שת באהבה.

נאום ישראל בהמנוח הר"ר ז"ל מ"מ דק"ק קאנויץ:

בעזר גומל חסדים טובים. נשלמו הליקוטים והמכתבים. וכן יעזרנו אלהי הרוחות. להשלים גם הפי' על פרקי אבות וחידושי הלכות: